

**YAZMA ESER KATALOGLARINDA MÜELLİF ADLARININ
BELİRLENMESİNDE BİYOGRAFİ KAYNAKLARININ
KULLANIMI***

**USE OF BIOGRAPHICAL RESOURCES IN THE DETERMINATION
OF AUTHOR'S NAMES IN MANUSCRIPT CATALOGS**

*Sinan SÜMBÜL**

Özet

Kültürel hayatımızın en önemli unsurları arasında yer alan, bilim, sanat, edebiyat, tarih gibi alanlarda temel başvuru kaynaklarından olan yazma eserlerin bilgiye erişim problemlerinin ortadan kaldırılması ve bu eserlerin güncel çalışmalarda etkin bir şekilde kullanılması gerekmektedir. Yazma eserlerden sağlıklı bir şekilde yararlanabilmek ve bu eserleri bilgi kaynağı olarak kullanabilmek ancak yazma eserlerin kataloglarının eksiksiz bir şekilde hazırlanmasıyla mümkündür. Bugüne kadar hazırlanan yazma eser kataloglarında eser adı ve müellif adlarının tespitinde güçlükler söz konusudur. Yazım yanlışlarından kaynaklanan bilgiye erişim sorunları da yazma eserlerden etkin bir şekilde yararlanmayı engellemektedir. Müellif adlarının tespiti ve yazımı hususunda standartlaşmanın olmaması da sorunların devam etmesine sebep olmaktadır. Bu sorunların çözümünde yazma eserlerin kataloglanmasında kullanılan biyografi kaynaklarından yararlanmak mümkündür. Bu çalışmanın amacı; Osmanlı dönemi biyografi kaynaklarını birbiriyle karşılaştırarak ortak müellif isimlerinin tespit edilmesi ve böylelikle yazma eserlerin kataloglanmasında standartlaşmanın sağlanabileceğini ortaya koymak ve yazma eserler konusunda yaşanan bilgiye erişim problemlerinin başında gelen müellif adı tespiti ve standardizasyonu sorununa çözüm bulmaktır. Makale yazımında içerik analizi yöntemi ve tarihsel kaynak analizi tekniği kullanılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Yazma eserler, bilgiye erişim problemleri, müellif isimleri, standartlaşma, Osmanlı biyografi kaynakları.

Abstract

In the areas of science, art, literature and history, which are among the most important elements of our cultural life, it is necessary to remove the problems of accessibility of manuscripts from basic reference sources and to use these works

* Bu makale, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırlanan "Yazma Eserlerin Kataloglanmasında Kullanılan Türkçe Biyografya Kaynaklarının Müellif Adlarının Doğru Tespiti Bakımından Karşılaştırmalı Analizi" başlıklı doktora tezine dayanmaktadır (Sümbül, 2016, s. 1-129).

* Dr., İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü sinansumbul@gmail.com

effectively in current works. It is possible to make use of these works as a source of information in a healthy way, but only by preparing the catalogues of these works in a complete way. It is known that the difficulties encountered in determining the names of the works and the names of the authors in the manuscript catalogues prepared so far. In addition to these difficulties, the problems of access to information due to misspellings also prevent effective use of writing works. In particular, it seems that there is no standardization for the identification and writing of author names. In order to solve this problem, it is possible to take advantage of the biography sources used for cataloguing manuscripts. The hypothesis of this study is that standardization can be achieved for author names to be determined as a result of comparison of authorship names in Ottoman biography sources. This method will contribute to the solution of the problem of identification and standardization of authorship, which is one of the problems of access to information on manuscripts. Content analysis method and historical source analysis technique were used in article writing.

Keywords: Manuscripts, information access problems, author names, standardization, Ottoman biography sources.

GİRİŞ

Yazma eserler, el yazısıyla kaleme alınan ve müstensihler tarafından çoğaltılan eserler olarak tanımlanır (Bilgin, 2013, s. 369). Müellif, bir eserin hem yazarı hem de -ikinci ve sonraki çoğaltmalar dikkate alındığında- müstensihi olabilir. Ancak genellikle müellifin dışında eserin çoğaltılmasında çalışan başka müstensihler de söz konusudur. Aynı kişi tarafından el ile yazılıp çoğaltılması / istinsah edilmesi nedeniyle yazma eserlerin nüshaları arasında içerik ve şekil yönünden farklar bulunur (Gacek, 2017, s. 20). Bu açıdan her bir yazma eser, bilim ve kültür tarihimiz için ayrı bir önemi haizdir (Çetin, 1991, s. 61).

Türkiye Cumhuriyeti sahip olduğu yazma eser sayısı bakımından dünyada en zengin koleksiyona sahip ülke olarak kabul edilmektedir (Aynur, 2002, s. 37). Bilimsel çevre, bu güçlü kaynaklara rağmen, Türkiye'nin sahip olduğu yazma eserlerden -yanlış kataloglama nedeniyle- yeterince yararlanamamaktadır. Hlbuki ülkelerin gelişmişlik düzeyleri, sahip oldukları bilgiyi etkin bir şekilde kullanabilmeleri ile mümkün olmaktadır. Ülkemizde bulunan yüz binlerce yazma eseri bilim dünyasının hizmetine sunmak ve bu eserlerden etkin bir şekilde yararlanarak onları güncel çalışmalarda kaynak olarak kullanmak gerekmektedir. Bunu temin edebilmek için öncelikle yazma eserler konusunda yaşanan bilgiye erişim sorunlarının ortadan kaldırılması gerekmektedir. Bilgiye erişim sorunlarının başında müellif adlarının tespiti ve standardizasyonu gelmektedir.

Kütüphane katalogları, bilgiye erişim için temel başvuru kaynakları arasında yer alır. Araştırmacılar için rehber mesabesindeki kataloglarda yer alan eser ve yazar adları, bilgiye hızlı ve doğru erişim için gerekli en temel öğeler arasındadır. Eserlerin kimler tarafından kaleme alındığı bilgisinin yer aldığı yazar adı kısmında yer verilen bilgiler, bilimsel çalışmaların ve araştırmaların doğruluğunu etkilemektedir. Eserlerin kataloglama işlemlerinde yazar adlarında yapılacak hatalar, o eser ile ilgili yapılacak sonraki çalışmalarda da benzer şekilde devam edeceği için, doğru bilgiye erişim ve bilimsel üretim sürecinde sorunlar yaşanmasına sebep olmaktadır. Bilgiye erişim sorunları arasında yer alan yazar adlarının belirlenmesi ve standartlaşması sorunu, yazma eserler söz konusu olduğunda daha karmaşık hâle dönüşmektedir.

Bilindiği üzere, yazma eser literatüründe yazar kavramı yerine daha geniş bir anlamı ihtiva eden müellif kavramı kullanılmaktadır. Yazma ve Eski Basma Kitapların Tasnif ve Fişleme Kılavuzu ve İslam Dini İlimleri Tasnif Cetveli adlı eserde müellif kavramı şu şekilde açıklanmaktadır: “İslam dünyası yazmalarında müellif, sadece bir eserin yazarına verilen bir isim olmayıp bir yazma eseri çeşitli eklemelerle genişleten, açıklayan veya kısaltan şahıslardır. Bu kişiler böyle eserlerde, eserin yazarı kabul edilirler (Parmaksızoğlu ve Berker, 1958, s. 1).

Müellif adlarında yaşanan standartlaşma sorununun birçok sebebi vardır. Bu durum transkripsiyon sorunundan kaynaklanmasının yanı sıra müellif adlarının kendi yapısından da kaynaklanmaktadır. Osmanlı dönemi müelliflerinin bugünkü gibi soyadlarının olmaması, çeşitli lakap, nisbe ve icra ettikleri meslekler ile doğdukları yere aidiyet bildiren çeşitli ifadelerle isimlendirilmeleri, müelliflerin birbirine karıştırılmasına sebep olmaktadır. Bunun yanı sıra imparatorluk nizamının ortadan kalkmasıyla birlikte kullanılan yeni alfabenin, takvim düzeninin ve milliyet anlayışında yaşanan değişmelerin de müellif adlarındaki karmaşıklığı arttırdığı söylenebilir (Musnik, 2012, s. 565). Müellif adlarındaki bu durum hazırlanan kataloglarda müellif adlarının standart bir kayıt şeklinden yoksun olarak yer almasına sebep olmaktadır. İslami yazma eser katalogları üzerine uzun zamandır çalışmalar yapan ve bu konuda dünyaca tanınan uzmanlardan olan Eleazar Birnbaum bu durumu şu şekilde dile getirmektedir: “Osmanlı Türk yazarları ya da tarihsel figürleri için alfabetik olarak düzenlenmiş referans kitapları veya kütüphane kataloglarına bakıldığında, genelde tek şekilde girilen isimler yoktur ve tutarsızlık hemen göze çarpar. Bu Türk ve Batı dillerindeki referans malzemesi ve kitap indeksleri için de geçerlidir. Girişlerin neredeyse keyfi olarak seçildiği görülür ve aynı kişi için aynı referans çalışmalarında oldukça farklı şekillerde girilen Osmanlı yazar adları

bulunur. Hatta bazen aynı yazar adının aynı çalışmada alfabetik yerleri değişen farklı başlıklar altında girildiği görülür” (Birnbaum, 1968, s. 228).

Yazma eserlerin kataloglanmasında kullanılan Osmanlı dönemi biyografi kaynaklarından yararlanarak yazma eserler konusunda yaşanan bu temel sorunun çözümü mümkün olabilir. Bu bakımdan çalışmanın amacı; Osmanlı biyografi kaynaklarının içerik analizi yöntemiyle incelenmesi ve ortak müellif adlarının tespit edilerek müellif adlarında yaşanan standartlaşma sorununa çözüm bulmaktır. Bunun için Osmanlı biyografi kaynaklarının nde gelenlerinden şekiku'n-Numniyye, Hadiku'ř-şekik, Sicill-i Osmni ve Osmanlı Müellifleri isimli biyografi eserleri incelenmiş ve ortak müellif isimleri tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada, ayrıca biyografi kaynaklarında müellif isimlerinin ne şekilde ifade edildiği ve o müellifle ilgili hangi bilgilerin bulunduğu ortaya çıkarılmış ve bu bilgiler işığında müellif adlarının katalog girişlerinde standart hale getirilmesine yönelik örnekler verilmiştir. Bunun yanı sıra Osmanlı biyografi kaynakları hakkında bilgi verilerek biyografi türünde eserlerin kataloglama çalışmalarına katkısı ele alınmış ve ayrıca kataloglamanın tarihsel gelişimi hakkında bilgi verilmiştir.

1. Kataloglama alışmalarının Ortaya ıkışı ve Gelişimi

Katalog, kütüphanedeki yayınların belli bir düzen içinde sıralandığı ve o yayınların kütüphanedeki yerlerinin belirtildiği liste şeklindeki yayındır (Alpay, 1973, s. 49). Osmanlılarda yazma kitap kataloglarının ortaya çıkışını, vakıf kütüphanelerinin katalogları olarak tanımlayabileceğimiz vakfiyelerle ve sonraki dönemlerde “defter-i kütüb” olarak adlandırılan eserlerle başlatmak mümkündür. Osmanlı Devleti'nde kütüphane vakfiyelerinde kitapların listesi yer almıştır. Bu listelerin kataloglama çalışmalarının ilk örneklerini teşkil ettiği kabul edilmektedir. Vakfiyelere iliştirilen bu listelerin zaman içinde tekml ettiği, belli konulara ait kitapların art arda sıralandığı, müellif hatlı eserlerin, yazı çeşidi ve tezhibi gibi kitaba ait hususiyetlerin belirtildiği grlmştir. Osmanlı Devletinde hazırlanan ilk hususi kütüphane katalogları Kanuni Sultan Süleyman zamanına ait olmakla birlikte 18. yüzyılda müstakil katalogların yaygın olarak kullanılmaya başladığı görülmektedir (Erünsal, 1991, s. 213-217).

Osmanlı döneminde bir kütüphanenin koleksiyonunu tanıtmak amacıyla basılan ilk katalog Damad İbrahim Paşa Kütüphanesi Fihristi'dir. Abdurrahman Ncim Bey tarafından hazırlanan bu fihrist, 1863 yılında basılmıştır. Bu katalogdan sonra tasnif komisyonu adıyla bilinen uzman bir ekip oluşturularak İstanbul kütüphanelerinin defterlerini hazırlama

çalışmaları başlamıştır. Çalışma sonunda Devr-i Hamîdî Katalogları olarak bilinen İstanbul'daki 64 kütüphaneye ait 40 adet katalog ortaya çıkmıştır. Bu dönemde vilayet salnâmelerinde de kütüphanelerde mevcut kitaplarla ilgili bilgilerin yer aldığı görülmüştür. Osmanlı Devleti'nin son döneminde bireysel bazı kataloglama çalışmalarının yapıldığı da malumdur. Ancak bu çalışmaların tertip düzeni bakımından ortaya yeni bir usul getiremediği ve bazılarının yarım kaldığı bilinmektedir. İstanbul kütüphanelerinin toplu kataloğu olarak hazırlanan "El-Âsârü'l-Aliyye fî Hazâini'l Kütübi'l-Osmâniyye" adlı eser ilk toplu katalog çalışması olarak kabul edilmektedir. Cumhuriyetin ilan edilmesinden hemen sonra da kataloglama çalışmaları devam etmiş ve bu amaç doğrultusunda Kütüphaneler Tasnif Komisyonu oluşturulmuştur. Bu komisyonun yaptığı çalışmalar dikkat çekici olmuş ve İstanbul Kütüphaneleri Türkçe Tarih-Coğrafya Yazmalar Kataloğu, Türkçe Hamseler Kataloğu gibi önemli kataloglar ortaya çıkmıştır. Bu çalışmaların yanı sıra çeşitli kurumlar ve şahıslar tarafından yapılan yazma eser katalogları da olmuştur. Sonraki dönemlerde TÜYATOK projesi gibi hacimli çalışmalarla yazma eser kataloglama işlemleri devam etmiştir (Duman, 1997, s. 12-17). 2010 yılında Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı kurulmuştur. Bu alandaki çalışmalar günümüzde artık söz konusu kurum tarafından yürütülmektedir.

Avrupa'daki koleksiyonların oluşum tarihi ve şekli İslam dünyasından farklı olduğu için yazma eserlerin kataloglanması çalışmaları Avrupa'da farklı bir seyir izlemiştir. 15. yüzyıldan itibaren İslam coğrafyasında görev yapan batılı diplomatların bu bölgelerden topladıkları yazma eserleri kendi ülkelerine götürmeleri yazma eserlerin dünya geneline yayılmasına sebep olmuştur (Kut, 1972, s. 183). Bu durum, farklı ülke kütüphanelerinde yazma eserlerle ilgili kataloglama çalışmalarının Avrupa'da da yapılmasını beraberinde getirmiştir. Avrupa'da yapılan İslam yazmalarıyla ilgili ilk katalog örneklerinden biri Fransız matematikçi Pierre Gassendi'nin 1630 yılında hazırladığı şark yazmaları kataloğudur. Bu çalışmayı Avrupa'nın muhtelif yerlerindeki çalışmalar izlemiş ve başta Leiden Üniversite kütüphanesinde bulunan yazmaların kataloğu olmak üzere Paris'te bulunan Roi Kütüphanesindeki (Bibliothèque du Roi) yazma eser kataloğu ile İngiltere'de Oxford Üniversitesinde bulunan İslam yazmalarının katalogları ortaya çıkmıştır (Kara, 2009, s. 22). Batı dünyasında yapılan bu ilk katalog örneklerinin dışında bugüne kadar devam eden süreçte dünyanın farklı ülkelerinde İslam yazmalarıyla ilgili pek çok katalog çalışması yapılmıştır.

2. Müellif Adlarının Yazımı ve Katalog Örnekleri

Yazma eserler alanında bilgiye erişim sorunlarının başında gelen müellif adlarının tespiti ve standardizasyonu konusunda bugüne kadar yapılan çeşitli çalışmalarda önemli hatalar söz konusudur. Örneğin; Kanuni Sultan Süleyman devrinin müelliflerinden olan Seyyid Murad'a ait bir takım eserler, 19. asrın başlarından beri Sinan avuş'a aitmiş gibi gösterilmiş ve bu yanlışlık uzun bir süre birçok kütüphane katalogunda yer almıştır. Bu örneğe benzer şekilde Abdülbaki Gölpınarlı, Sinan Paşa'nın meşhur Tazarru-nme adlı eserinin adını, eserin içeriğine bakıp bir beyit sonundaki "emr" lafzını, eserin müellifinin adı olarak kabul etmiş ve bu nedenle Tazarru-nme'ye yanlış bir isim ve müellif bulunduğu görülmüştür (Erünsal, 1995, s. 235-236). Müellif adlarının tespitinde yaşanan bu sorunların dışında müellif adlarının standart bir yazım şeklinden yoksun olması sorunu da bilgiye erişim konusunda engel teşkil etmektedir. Kütüphane kataloglarında müellif adlarının birbirinden farklı şekilde yazılıyor olması bu sorunun temel sebeplerindendir. Bu durum transkripsiyon sorunundan kaynaklanmasının yanı sıra müellif adlarının kendi yapısından da kaynaklanmaktadır. Müellif adlarının transkripsiyonlu yazımında uyulacak kuralların bir standarda bağlanmamış olması kurumdan kuruma değişen ve birbirinden bağımsız uygulamaları beraberinde getirmektedir. Öyle ki, bazı kütüphane kataloglarında aynı müellif adının farklı şekillerde kaydedildiği görülmektedir. Bu bağlamda Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığının web sayfasında yer alan katalog tarama yüzünde yaptığımız bir aramanın sonucuna göre aynı yazar adının iki farklı şekilde yazıldığı görülmüştür. Hakkında arama yaptığımız müellifin bilinen meşhur eseri olan *Cmiu'l-fusuleyn* adıyla arama yaparak müellif adının nasıl yazıldığına bakılmıştır. Bu arama sonucuna göre müellif adının "Bedr ed-din b. İsrail, b. Kadı Simavna", "İbn Kadı Simavna Bedreddin Mahmud b. İsrail" olarak iki ayrı şekilde yazıldığı görülmüştür (Yazma Eserler Kurumu, 2018). Aynı müellif için Milli Kütüphanede yapılan katalog taramasında müellif adının "Simavna Kadısı Oğlu şeyh Bedr ed-din Mahmud b. İsrail" şeklinde yazıldığı tespit edilmiştir (Milli Kütüphane, 2018). Aynı müellif adı, İslam Araştırmaları Merkezinin katalogunda "Simavna Kadısıoğlu şeyh Bedreddin Simavi" şeklinde yer almaktadır (İslam Araştırmaları Merkezi, 2018). Topkapı Sarayı Müzesi Yazma eser katalogunda ise, söz konusu müellif "Bedreddin Mahmud b. İsrail b. Kazi Simavna" şeklinde yer almıştır (Topkapı, 2018). Elektronik ortamda yapılan bu aramalarda müellif adının aynı kurum katalogunda ve başka kurum kataloglarında farklı şekillerde ifade edildiği görülmüştür. Özellikle elektronik ortamdaki bu farklı yazım tarzları ve işaretlemeleler müellifle ilgili bilgilere ulaşmayı güçleştirici unsurlar olabilmektedir. Bu sorunun çözümü için yazım kuralları dikkate alınarak kataloglama işlemlerinde ortak transkripsiyon kuralları kullanılabilir.

Böylelikle ülke genelinde yazım farklılıklarından kaynaklanan bilgiye erişim sorunlarının önüne geçilmesi mümkün olabilir.

Bu konuda dünyanın farklı ülkelerinde hazırlanan İslam yazma eserleri hakkındaki katalog çalışmalarından önemli gördüğümüz birkaçında müellif isimlerine nasıl yer verildiğini değerlendirerek müellif adlarındaki standartlaşma sorununun uluslararası boyutuna dikkat çekmek yerinde olacaktır.

Öncelikle önemli İslami el yazması eserlere ev sahipliği yapan İngiltere’de Charles Rieu tarafından hazırlanan ve “*Catalogue of the Turkish Manuscript in the British Museum*” ismini taşıyan katalogta müellif adlarına nasıl yer verildiğini incelemek faydalı olacaktır. 1888 yılında basılan katalogta müellif isimleri, -Alti Parmak Efendi, Atâi (Nev’i zadeh), Akhteri (Mustafa B. Shemsud-Din Ali Karahisari) örneklerinde olduğu gibi- o müellifin meşhur olan ismiyle verildiği görülmektedir. Ayrıca müellife ait sıfat ve tanımlayıcı bilgiler parantez içinde verilmiştir. Meşhur ismi olmayan müelliflerin isimleri Ahdi B. Shemsi Baghdadi, Ali B. Zeinul-Abidin gibi örneklerde görüldüğü üzere künyeleriyle birlikte verilmiştir (Rieu, 1888, s. 316-317). Bu katalogun müellif adları düzeninde eksiklikler göze çarpmaktadır. Katalogta, müelliflerin meşhur isimleriyle birlikte literatürde bilinen diğer isimlerine atıf yapılması yerinde olurdu. Zira araştırmacılar, o müellifi meşhur isminden başka bir şekilde aradığında, -farklı bir isimlendirmeye işaret edilmediğinden- aranan müellife ve eserlerine ulaşmak mümkün olmayabilir.

Müellif adının farklı yazılması konusuna başka bir örnek Jan Schmidt tarafından hazırlanan ve “*Catalogue of Turkish Manuscripts in the Library of Leiden University and Other Collections in the Netherlands*” adlı çalışmadır. Bu çalışmada dikkat çeken ilk husus Abdul’aziz Efendi b. Kara Çelebizade, Abdulfettah Çelebi, Abdullah b. Seyyid Şükri gibi Türk kökenli müellif adlarının Türkçe yazım kurallarına uygun olduğudur. Ayrıca müellifler, adlarına göre isimlendirilmiş ve müelliflere ait, bey, efendi, molla gibi sıfatlar virgül işaretinden sonra belirtilmiştir. Yine müellif adları belirtildikten sonra, o müellife ait bir lakap ya da meşhur bir isim varsa, onlara atıf yapılarak o isim altında da arama yapılabilmesine imkân tanınmıştır (Schmidt, 2000, s. 603). Bu katalogun isimlendirme sistemi, -müellifin farklı adlarla anılmasına işaret eder bir tarzda ve farklı isimleri parantez içinde belirterek o isim altında da arama yapılmasını önerdiği için- yararlanması daha kolay bir niteliktedir.

Diğer bir katalog El-Furqan Kurumu tarafından yayımlanan Bosna’daki İslam yazmalarının katalogudur. “*Catalogue of the Arabic, Turkish, Persian And Bosnian Manuscripts in the National And University*

Library of Bosnia And Herzegovina” adını taşıyan katalog Osman Lavic tarafından hazırlanmıştır. Katalogda müellif adları asıl isim ve künyeler dikkate alınarak sıralanmıştır. Muhammad b. Pir Ali (Asiq Calabi), Muhammad b. Pir Ali al-Birgiwi ar-Rumi (Taqiyyuddin), Muhammad b. Suleyman al-Fuduli al-Bagdadi örneklerinde olduğu gibi müelliflerin meşhur isimleri parantez içinde belirtilmiş; yazım kuralları olarak da İngilizce transkript kaideleri kullanılmıştır. Katalogda müelliflerin meşhur isimlerine göndermeler yapılmayıp sadece asıl isim ve künyelerin sonunda belirtildiği için istifade edilmesi zor bir katalog olduğunu söylemek mümkündür (Lavic, 2011, s. 1017).

Burada değerlendirmeye tabi tutmak istediğimiz son katalog rneği Türkiye Bilimler Akademisi ve Macar Bilimler Akademisinin ortaklaşa yayınladığı ve Prof. Dr. İsmail Parlatur ile Prof. Dr. György Hazai tarafından hazırlanan “*Macar Bilimler Akademisi’ndeki Türkçe El Yazmaları Kataloğu*” isimli çalışmadır. Katalogda müellif isimleri Türkçe yazım kurallarına göre belirtilmiştir. Müelliflerin şöhret buldukları lakap, nispe ve mesleklerine izafe edilen meşhur isimleri dikkate alınarak kataloglama yapılmıştır. Atâi (bk. Nev’izâde Atâi Atâi), Attar (bk. Feridüddin Attar), Birgivi Pir Ali (bk. Muhammed b. Pir Ali) rneklerinde olduğu gibi genel olarak müelliflerin diğer isimlerine atıflar yapılarak, müelliflerin kolayca bulunmasına yardımcı olunmak istendiği anlaşılmaktadır (Parlatur ve Hazai, 2007, s. 527-529). Ancak bu usul, çalışmanın tamamı için geçerli olmayıp Kâtip Çelebi, Taşlıcalı Yahya isimlerinde herhangi bir gönderme yapılmamıştır. Oysa bu müellifler literatürde Hacı Halife (Katip elebi) ve Dukaginzade (Taşlıcalı Yahya Bey) isimleriyle de anılmaktadır. Katalog, bu eksiklerine rağmen kolay istifade edilebilecek mahiyette bir çalışmadır.

Yukarıdaki örneklerde görüldüğü gibi gerek ülkemizde ve gerek farklı ülkelerde yapılan yazma eser kataloglama çalışmalarında müellif adlarının yazımında bir standardın oluşmadığı görülmektedir. Katalogcular müellif isimlerini kendi belirledikleri usullere göre vermekte ve bu uygulamalar araştırmacılar için bilgiye erişim sorunlarını beraberinde getirmektedir. Bu sorunların çözümü için müellif biyografilerine yer veren eserlerin analiz çalışmalarının yapılması ve melliflerle ilgili bütün isimlendirmelerin ortaya çıkarılarak ortak transkripsiyon kurallarının belirlenmesi gerekmektedir.

3. İslam Dünyasında Biyografik Eserlerin Tarihsel Gelişimi ve Kataloglama alışmalarındaki Yeri

Biyografik eserler, yazma eser müelliflerini tespit etmede müracaat edilen temel başvuru kaynaklarıdır. Bu sebeple biyografinin bir tür olarak ortaya çıkışı, gelişimi ve bu türün ürünü olan Osmanlı dönemi biyografi eserleri hakkında bilgi verilerek, yazma eser kataloglama işlemleriyle biyografi arasındaki etkileşime değinmek gerekmektedir.

Kökene yüzyıllar öncesine dayanan ve genelde tanınmış insanların hayat hikâyelerini anlatan edebi türlerden biri olan biyografi, Yunanca bios (hayat) ve graphe (yazı) kelimelerinden oluşan bir terimdir. Osmanlı döneminde tercüme-i hâl olarak kullanılan bu terim günümüz Türkçesinde “yaşam öyküsü” ve “özgeçmiş” kelimeleri ile ifade edilmektedir (Türk Dünyası Ortak Edebiyatı, 2001, s. 452).

İnsanlar, tarihin ilk çağlarından itibaren önemli şahsiyetleri ve yaptıklarını ortaya koymak ve ölümlerinden sonra onları yâd etmek için yaşam öykülerini kaleme almışlardır. Başlangıçta, daha çok yönetici seçkin zümrenin hayat hikâyelerinin anlatılması amacıyla başvurulmuş biyografi yazımı, zamanla topluma mal olan şahısların hayatlarını anlatmak için de kullanılmaya başlanmıştır. Biyografiler ele aldıkları kişilerle ilgili temel bilgileri vermenin yanı sıra o kişilerin yaşadıkları olay ve tecrübeleri de anlatmaktadırlar. Bu açıdan bakıldığında tarihi biyografilerin sosyal tarihi tamamlayan önemli unsurlar olduğunu söylemek mümkündür (Ortaylı, 2011, s. 140). Biyografilerde yalnızca kişiler değil, o kişinin memleketi, ailesi, doğum tarihi, yaşadığı yer, eğitim hayatı, mesleği, eserleri gibi bilgiler de yer almaktadır.

Araplarda tarih yazıcılığının ilk örnekleri Hz. Muhammed’in hayatına dair bilgilerin ele alınmasıyla ortaya çıkmıştır. Hz. Peygamberin sünneti ile ilgili bilgiler ve özellikle askeri seferlerine ait anlatımlar bu disiplinin kaynağı olarak görülmüştür (Gibb, 1991, s. 128). Ayrıca İslam dünyası edebiyatında Hz. Muhammed’in gazve ve seriyyelerinin anlatıldığı, hayatına dair olayların ele alındığı ilk kitaplara ‘megâzî’ denilmektedir. Bu eserlerin ilk örneklerine Arap edebiyatında rastlanmıştır (Babinger, 1992, s. 73). Biyografi geleneği, İslam dünyasında Hz. Muhammed’in hayatını konu edinen siyer ve megâzi adı verilen eserlerin yazımıyla başlamıştır.

Ortaçağ Hristiyan dünyasında hagiografi türünde yazılan eserler hız kazanmaya başladığı dönemlerde İslam dünyasında da, hadis nakil ilmi ve İslam tarihine ait ilk risaleler yazılmaya başlanmıştır. Bu süreçte İslam tarihi yazımında iki ayrı tür öne çıkmıştır. Bunlardan ilki, kronolojik akışa dayalı yazım, ikincisi ise kişilerin hayat hikâyeleri üzerinden ilerleyen biyografi türüdür (Utku, 2013, s. 270).

İslam tarih geleneğinde Hz. Peygamberin biyografisine olan ilginin de etkisiyle bu türde önemli eserler verilmiştir. İslam tarihinde, Hz. Peygamberin yanı sıra önemli kişiliklerin topluma örnek şahsiyetler olarak takdim edilmesi, biyografi geleneğini hep gündemde tutmuştur (İsen, 2010, s. 4).

Osmanlı Döneminde biyografik yazım geleneğinin ilk örnekleri tezkirelerdir. Tezkire kelimesi İslam coğrafiyası ve kültüründe, belli bir meslekte şöhret sahibi olmuş kimselerin ve özellikle şairlerin hayatlarından bahseden ve şairlerin şiirlerinden örnekler veren eserlerin geneli için kullanılmıştır. Osmanlılarda da çeşitli meslek gurupları ile sanatkr, evliya, kanaat önderleri gibi meşhurların hayat hikyesinden bahseden biyografik türün genel ismi tezkire olmuştur. Tezkireler sayesinde birçok önemli kişi hakkında bilgi edinmek mümkün olmaktadır ve bu yönüyle tezkireler temel biyografi kaynakları arasında yer almaktadırlar.

Osmanlı biyografi geleneğinin bir türü olarak değerlendirilen vefeytlar da taşıdıkları bilgiler bakımından önemlidir. Vefeytlar, meşhur kişilerin sadece vefat tarihlerini, bazen de ölüm tarihleriyle beraber, azil, nakil, tayin tarihlerini, bazı durumlarda da kısaca hl tercümelerini anlatan eserlerdir (Levend, 2008, s. 422).

Osmanlı döneminde biyografi alanında pek çok eser verilmiş ve bu eserler İslam dünyasındaki tabakt türünün devamı niteliğinde olmuştur. Bu eserler için çoğunlukla “vefeyat, ravza, riyz, glzr, hadika, devha, sefine, tuhfe” gibi farklı isimler tercih edilmiştir (Aydın ve Günalan, 2015, s. XIII).

Bu geleneğın ürünü olan ve yazma eserlerin kataloglanmasında kullanılan birçok biyografi kaynağı bulunmaktadırlar. Ancak biyografi kaynaklarında yer almayan müellif adlarının tespiti konusunda neler yapılabileceğine kısaca değinmek yerinde olacaktır. Yazma eserlerin, mukaddime kısmında, unvan sayfasında, eserin başına, sonuna, hmişine düşülen kitbet, ferağ gibi kayıtlarda müellif adına rastlanmazsa, eser adından hareketle tarih kitaplarına başvurarak müellifi tespit etmek mümkün olabilir. Bunun yanı sıra aynı konudaki eserlerle karşılaştırma yaparak veya eserin metninde geçen aynı müellifin başka bir eserinin adından hareketle müellif, tespit edilebilir. Ayrıca sened zinciri taşıyan eserlerde bu zincir aracılığıyla müellifi tespit etmek mümkündür (şeşen, 1995, s. 105-106). Yazma eserlerin kataloglama işlemleri tecrübe, dilbilgisi, genel kültür isteyen önemli bir konudur ve biyografi kaynakları kullanılmadan yazma eserlerin sağlıklı bir katalogunu hazırlamak mümkün değildir. Çünkü yazma eserleri kataloglamak kütüphanecilik mesleğinin en girift ve zor kısmıdır (Cunbur, 1959, s. 3).

Biyografi kaynakları ağırlıklı olarak Arapça, Farsça ve Türkçe olarak kaleme alınmışlardır. Bu kaynaklar hakkında bilgi verilirken bugüne kadar yapılan kataloglama çalışmalarına kaynaklık eden, kataloglama işlemlerinde kütüphanecilerin birinci derecede faydalandığı eserler hakkında bilgi verilecektir. Bunlar arasında literatürde biyografi kaynakları olarak bilinmelerine rağmen içerik olarak ilimlerin tasnifi gibi sınıflama ya da eserlerin tanıtımı gibi daha çok bibliyografya olarak değerlendirilen kaynaklar da yer almaktadır. İslam dünyasında ilimlerin tanıtımı ve tasnifi konusunda yazılan eserler de yazma eser kataloglama işlemlerinde kullanılmaktadır. Çalışmamızda ağırlıklı olarak biyografi türü olarak öne çıkan ve katalogcuların sıklıkla yararlandığı kaynak eserlere yer verilmiştir. Aşağıda kronolojik gelişimleri göz önüne alınarak bu eserler hakkında kısaca bilgi verilmiştir.

3.1. el-Fihrist

10. yüzyılda yaşamış olan İbnü'n-Nedim tarafından Arapça olarak kaleme alınan ve İslami bibliyografya çalışmalarının ilk örneği kabul edilen eserdir. İslam dünyasının önemli telif eserleriyle, tercüme ve bunların müellifleri hakkında bilgiler veren eser, "makale" adını taşıyan on ayrı bölüm ve her bölüm "fen" başlığı ile alt bölümlerden meydana gelmektedir. el-Fihrist, İslam dünyasına ait bir kaynak olmakla birlikte bazı Hristiyan din âlimlerini de tanıtmaktadır. Eser, gerek bu türün İslam dünyasındaki ilk örneği olmasıyla ve gerek verdiği bilgiler itibarıyla ilim, kültür ve medeniyet tarihi bakımından çok büyük önem taşımaktadır (Karaaslan, 2000, s. 172).

3.2. Tezkiretü'l-Evliyâ

el-Fihrist'ten yaklaşık iki asır sonra kaleme alınan ve İslam biyografi yazımının erken dönem örneklerinden olan Tezkiretü'l-Evliyâ, Ferîdüddin Attâr tarafından Farsça olarak kaleme alınmıştır. Eser, aralarında İmam-ı Azam, İmam Şâfiî, Ahmed b. Hanbel'in de bulunduğu toplam yetmiş iki kişinin hayatına dair bilgilerle, bu kişilere ait menkıbe ve sözleri içermektedir (Öngören, 2012, s. 74-75).

3.3. Nefehâtü'l-Üns

15. yüzyılda yazılan ve o dönemdeki büyük sâfilere hayat hikâyelerinin anlatıldığı bir eser olması hasebiyle müelliflerin tespitinde ve yazma eser kataloglama işlemlerinde dikkate alınan eserlerden biri de Nefehâtü'l-Üns'tür. Eserin tam adı Nefehâtü'l-Üns min Hazarâti'l-kuds olup müellifi Abdurrahman-ı Câmî'dir. Nefehâtü'l-Üns'de, yaklaşık 600 civarında evliya ve din büyüğü hakkında biyografik bilgi verilmiştir (Uludağ, 2014, s. 8).

3.4. nmzec'l-Ulm

Ebu Abdillab Cellddin Muhammed b. Es'ad b. Muhammed ed-Devvn es-Siddik tarafından kaleme alınan eser, ansiklopedik türde bir eser olup Arapça olarak telif edilmiştir. 15. yüzyıl kaynaklarından olan nmzec'l-Ulm hadisten fıkha, kelimadan tefsire kadar birçok İslami ilimle ilgili olmasının yanı sıra, felsefe, tıp ve matematik gibi pek çok bilim dalına ait görüşler ve bilgiler içermiş ve eserin mukaddimesinde müellifin hocalarının otobiyografik bilgileri de yer almıştır. (Anay, 1994, s. 262).

3.5. Meclis'n-Nefis

Türk dilinde tezkire türünün ilk rneği kabul edilen ve Ali şir Nev tarafından kaleme alınan Meclis'n-Nefis erken dönem başvuru kaynakları içinde önemli bir yere sahiptir. Ali şir Nev'nin ağatay Türkçesi ile yazdığı eser, mukaddime ve meclis adını verdiği sekiz bölümden oluşmaktadır. Meclis'n-Nefis'i oluşturan sekiz bölümde daha çok Herat, Horasan ve Azerbaycan'da yaşayan toplam 500'e yakın şair hakkında bilgiler yer almaktadır (İsen, 2010, s. 50-51).

3.6. Heşt Bihişt

Seh Bey tarafından yazılan eser, Osmanlı Türkçesiyle kaleme alınan ilk şairler tezkiresidir. Eser, 1538 yılında devrin padişahı Kanuni Sultan Süleyman'a sunulmuştur. Heşt Bihişt literatürde Tezkire-i Seh olarak da bilinmektedir (İsen, 2010, s. 60-61). Eserde hayatları hakkında bilgilere yer verilen şairlerin ilk önce adı, tanınmış biri ise babasının adı, kimin talebesi olduğu, tahsili ve mesleği, tarikatı, şiirleri ve kişiliği hakkındaki bilgilere yer verilmiştir (Kut, 1998, s. 273-274). Osmanlı Devleti sınırları içinde yetişen şairleri ilk kez bir tezkire halinde toplaması ve böylece birçok şairi unutulmaktan kurtarması gibi önemli bir işlevi gören eser, bir nsz, birbirinden bağımsız sekiz bölüm ve bir htimeden meydana gelmektedir. Anadolu Türkçesiyle yazılan ilk tezkire olan Heşt Bihişt Osmanlı Devleti'nin ilk devirlerinde yaşamış şairlerin pek çoğu hakkında bilgi veren tek kaynak olmasının yanı sıra Anadolu'daki suar tezkireciliğini başlatmış, bu bakımdan kendisinden sonra gelen tezkire yazıcılarına örnek teşkil eden temel bir kaynak olmuştur. Eserde yer verilen yetenekli ve genç şairlerin büyük bir bölümü kendisinden sonra kaleme alınan tezkirelerde yer almamış ve zamanla unutulmuşlardır (Levend, 2008, s. 257).

3.7. Menkb-ı Hnervern

1587 yılında Gelibolulu Mustafa li Efendi tarafından kaleme alınan ve İslam kitap sanatları, hattatlar, müzehhip, nakkaş ve mcellitlere dair

bilgiler içeren önemli bir başvuru kaynağı olan bir diğer eser de Menâkıb-ı Hünerverân'dır. Eser, Ali Şîr Nevâî'nin Mecâlisü'n-Nefâis'i, Devletşah Tezkiresi ve Sâ'm Mirza'nın Tuhfe-i Sâ'mî adlı eseri kaynak alınarak yazılmıştır. Ağır bir dil ile yazılan Menâkıb-ı Hünerverân'da metinler arasına serpiştirilmiş edebî sanatlarla yüklü Türkçe, Arapça ve Farsça şiirler yer almaktadır. Eser bu yönüyle Osmanlı nesrinin güzel bir örneği kabul edilmektedir. Gelibolulu Mustafa Âli Efendi'nin Bağdat hazinesi Defterdarı iken kaleme aldığı eser, İslam kitap sanatları konusundaki temel başvuru kaynağı olma özelliğini günümüze kadar devam ettirmiştir (Nuhoğlu, 2004, s. 110-111).

3.8. Mecmâu'l-Havâs

Şah İsmail devrinden başlayarak yaklaşık elli yıllık dönemde yaşamış üç yüzü aşkın İran ve Türk şairine ait biyografik bilgilere yer veren Mecmâu'l-Havâs da önemli başvuru kaynaklarından biridir. Eserin müellifi Sadıkî-i Kitâbdâr'dır. Mecâlisü'n-Nefâis gibi Mecmâu'l-Havâs da Çağatay Türkçesi ile kaleme alınmıştır. Mecmâu'l-Havâs'a dâhil edilen şairler, belli bir dönemle ve Sâdıkî'nin çağdaşı olanlarla sınırlandırılmakla birlikte, şairler, coğrafi olarak Osmanlı topraklarından başlayarak İran, Azerbaycan, Orta Asya, Afganistan, Pakistan ve Hindistan'a kadar geniş bir alana yayılmaktadırlar (Tekcan, 2013, s. 169). Sekiz bölümden oluşan eserde sırasıyla, şehzadeler, Türk saltanatındaki şairler, İran saltanatındaki şairler, Türk-İran saltanatındaki çocuklar, Türk şairleri ve çağdaş İran şairlerine ait biyografik bilgiler yer almaktadır (Levend, 2008, s. 257).

3.9. Latîfî Tezkiresi

Tezkire alanında kendine has bir yer edinen ve önemli kaynaklardan biri olan Latîfî Tezkiresi, Latîfî namıyla bilinen Hatibzâde Abdülatîf tarafından kaleme alınmıştır. Hatibzâde, tezkiresini 1543'de hazırlamaya başlamış ve 1546 yılında bitirmiştir. İki bölüme ayırdığı eserin ilk bölümünde, Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî, Sultan Veled, Sadreddin Konevî, Aşık Paşa, Süleyman Çelebi, Şeyh Vefa gibi din adamları ve II. Murad, Fatih Sultan Mehmed, II. Bayezid, Yavuz Sultan Selim ve Kanuni Sultan Süleyman gibi padişah ve şehzadelere yer vermiştir. Latîfî, eserin ikinci bölümünde ise kendi zamanından eserini yazıp bitirdiği tarihe kadar yaşamış şairler ve eserlerine yer vermiş, eserler hakkında eleştiriler de kaleme almıştır (Levend, 2008, s. 266-267). Eserde şairlerin doğum ve ölüm tarihleri ile yerleri hakkında pek fazla bilgiye yer verilmemiştir.

3.10. eş-Şekâiku'n-Numâniyye

Osmanlı biyografî geleneği içinde kendine has bir yer edinen ve zeyilleriyle birlikte ciddi bir külliyat oluşturan eş-Şekâiku'n-Numâniyye,

Osmanlı döneminde yazılmış ve âlimlere ait biyografik bilgilerin yer aldığı ilk eser olması hasebiyle yazma eser katalogcuları için vazgeçilmez başvuru kaynaklarından. Şekâiku'n-Numâniyye, Kanuni Sultan Süleyman döneminin ünlü bilginlerinden olan Taşköprizâde Ahmed Efendi tarafından kaleme alınmıştır. Bu eserin tam adı eş-Şekâiku'n-Numâniyye fî ulemâi'd-Devleti'l-Osmaniyye'dir. Taşköprizâde Ahmed Efendi, Arap ve Fars ilim adamları için hazırlanmış biyografik kaynaklar olmasına rağmen, -Osmanlı uleması için böyle bir çalışmanın yapılmamış olması nedeniyle- kaleme aldığı Şekâiku'n-Numâniyye'yi ulemadan birinin ricası üzerine telif ettiğini belirtir. Osmanlı edebiyatında biyografi türünün önemli ürünlerinden biri olan eser, Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan eserin kaleme alınış tarihine kadar geçen zaman içindeki olaylar, padişahların dönemlerine göre oluşturulan "tabaka" ana başlığı altında ele alınmış ve dönemin ilim ve din adamları hakkında bilgiler verilmiştir. Eser on tabaka olarak hazırlanmış ve aralarında hekim ve düşünürlerin de bulunduğu 371 ilim adamı ile 150 şeyhten oluşan 521 kişinin biyografisine yer verilmiştir (zcan, 2010, s. 486).

3.11. Miftâhu's-Saâde

Osmanlı ilim dünyası hakkında bilgiler içermesi ve bu bilgileri kapsamlı bir ilimler tasnifi ve bibliyografya disiplini içinde ortaya koyması açısından önemli bir kaynak olan Miftâhu's-Saâde, Taşköprizâde Ahmed Efendi tarafından kaleme alınan diğer bir önemli eserdir. Arapça olarak yazılan Miftâhu's-Saâde, ilimlerin tarihi ve tasnifi üzerine bilgiler içeren bibliyografik bir eserdir. Taşköprizâde, ömrünün sonlarına doğru Miftâhu's-Saâde'nin Medfnet'l-Ulm adıyla bir özetini yazmış, oğlu Kemâleddin Mehmed Efendi de eseri Mevzuât'l-Ulm ismiyle Osmanlı Türkçesi'ne tercüme etmiştir (Kutluer, 2005, s. 18-19).

3.12. Hadâiku's-Şekâik

eş-Şekâiku'n-Numâniyye tercümelerinden olan ve Edirneli Mehmed Mecdî tarafından kaleme alınan Hadâiku's-Şekâik, eş-Şekâiku'n-Numâniyye'ye mensur ve manzum ilaveler yapılmış bir eserdir. Literatürde Tercüme-i Şekâik olarak bilinen eser, tamamlanmasının ardından devrin padişahı III. Murad'a takdim edilmiştir. Eserde biyografisi verilen kişiler ayrıntılı olarak ele alınmıştır (zcan, 2003, s. 228-229).

3.13. Hadâiku'l-Hakâik fi Tekmiletî's-Şekâik

Eser, Taşköprizâde'nin eş-Şekâiku'n-Numâniyye adlı eserine Nev'izâde Atâi'nin 1634 yılında yazdığı Türkçe zeylidir. Hadâiku'l-hakâik fi tek miletî's-Şekâik, literatürde zeyl-i Şekâik veya zeyl-i Atâi adıyla da anılan

biyografik bir eserdir (İpekten, 1991, s. 42). Eserde her padişah dönemi bir tabakaya ayrılmış ve kronolojik bir düzen içinde 1000'e yakın müellifin biyografisi hakkında bilgi verilmiştir. Hadâiku'l-Hakâik fi Tekmileti'ş-Şekâik'de biyografik bilgilerin yanı sıra önemli olaylardan da bahsedilmektedir. Eser ele aldığı dönemdeki bilgin ve şeyhlerin tercümelerini toplu bir şekilde ele alan tek kaynak olması hasebiyle önemlidir. Bunun yanı sıra devrinin siyasal yaşamı ve sosyal hayatı hakkında bilgiler vermesi ve o dönemdeki tarikatların durumlarından bahsetmiş olmasıyla diğer biyografik eserlerden ayrılmaktadır (Özcan 1989, s. VI). eş-Şekâiku'n-Numâniyye için yazılmış en iyi zeyl olarak kabul edilen zeyli-Şekâik, Atâî'ye ün kazandırarak devrin en güzel ve en faydalı eseri olarak kabul edilmiş ve ilim dünyasındaki yerini almıştır (Uzunçarşılı, 1982, s. 538).

3.14. Gülzâr-ı Savâb

17. yüzyılın ilk yarısında telif edilen ve hat sanatı ile önemli hattatların hayatına dair bilgiler içeren başvuru kaynaklarından biri olan Gülzâr-ı Savâb, Nefeszâde İbrahim tarafından kaleme alınmıştır. Hattatların hal tercümeleleri ile hat sanatına ait bilgileri içeren eser, "Tabakatü'l-küttâb" başlıklı bir fasıl ile "Risâle-i Midâdiyye ve Kırtasiyye" adı verilen iki kısımdan oluşmuştur. Eserin fasıl bölümü, kitâbiyât ve hat konusunda geniş bilgilere yer vermektedir. Eserin bu bölümünde ayrıca İbn Mukle, İbnü'l-Bevvâb, Yâkut el-Müsta'sımî ve Şeyh Hamdullah gibi büyük sanatkârlardan başlayarak müellifin kendi dönemine kadar yetişmiş olan ünlü İran ve Osmanlı hattatlarından toplam kırk yedi kişinin biyografileri yer almaktadır (Nuhoğlu, 1996, s. 260).

3.15. Keşfü'z-Zunûn

1609-1657 yılları arasında yaşamış olan büyük Türk bilgini Kâtib Çelebi tarafından kaleme alınan Keşfü'z-Zunûn, alfabetik düzende kaleme alınan ilk bibliyografik eserdir (Cunbur, 1959, s. 5). Eser, 15.000'e yakın kaynak, 10.000 kadar müellif biyografisi ve 300'ü aşkın ilim dalı hakkında bilgi vermektedir. Beş bölümden meydana gelen mukaddime kısmında bilginin tanımı, ilimlerin İslam dünyasındaki tarihçesi, gelişmesi, sınırları ile medeniyetle olan ilişkileri, eserlerin telif biçimleri ve çeşitli yönleriyle şerh geleneği gibi konular bulunmaktadır. Eser büyük bir titizlikle kaleme alınmış, gereksiz tekrarlardan mümkün olduğunca kaçınılmıştır (Kutluer, 2002, s. 321-322).

3.16. Süllemü'l-Vüsûl

Kâtib Çelebi, Keşfü'z-Zunûn'da müellifler hakkında yeterli bilgi vermediğini düşünerek bu boşluğu doldurmak amacıyla Süllemü'l-Vüsûl'ü

kaleme almıştır. Tam adı Süllemü'l-Vsl ilâ tabakâti'l-fuhl olan eser Arapça olarak kaleme alınmıştır. İki bölümden oluşan bu eserin ilk bölümünde isimleriyle, ikinci bölümde nesep, künye ve lakaplarıyla meşhur olmuş kişilere yer verilmiştir. Kâtib Çelebi Keşfu'z-Zunn adlı eserinde eksiklik olarak grdg müellif adı dizinine bu eserde yer vermiştir ki Süllemü'l-Vsl bu açıdan Keşfu'z-Zunn'un tamamlayıcısı olarak kabul edilmektedir (Ötüken, 1948, s. 406).

3.17. Vekâyi'l-Fuzalâ

18. yüzyılın ilk yarısında şeyh Mehmed Efendi tarafından kaleme alınan Vekâyi'l-fuzalâ Nev'izâde Atâi'nin Hadâiku'l-hakâik adlı eserinin zeylidir. Eser, 17.-18. yüzyıllar arasında yaşamış İslam âlimlerinin, şeyhlerin, vezirlerin, yeniçeri ağalarının ve şairlerin biyografilerini içermektedir. Eserde yer alan şahıslara ait bilgiler, önce padişahların saltanat yıllarına göre daha sonra ölüm tarihlerine göre kronolojik olarak düzenlenmiş ve ait oldukları mesleklere göre tasnif edilmiştir (zcan, 2010, s. 83). Atâi tarafından kaleme alınan Hadâiku'l-hakâik'in zeyli olarak bilinen eser, biyografisi verilen kişilere ait doğum ölüm tarihleri ve görevlerine ait bilgileri de bulundurması sebebiyle zamanının en güvenilir kaynaklarındanır (Levend, 2008, s. 362).

3.18. Devhatü'l-Küttâb

18. yüzyılın ilk yarısında yazılan ve hat sanatı ile hattatlar hakkında bilgi veren önemli eserlerden olan Devhatü'l-Küttâb Suyolcuzâde Mehmed Necib Efendi tarafından kaleme alınmıştır. Eser, Nefeszâde İbrahim Efendi tarafından telif edilmiş olan Gülzâr-ı Savâb adlı eseri tamamlayıcı bir niteliktedir. Mehmed Necib Efendi kendi döneminde yaşayan ve eserinde yer vereceği hattatlarla ilgili bilgileri de o hattatların kendilerinden ve yakın çevrelerinden elde etmiştir.  bölümden oluşan eser ağır bir dil kullanılarak kaleme alınmıştır. Eserin İlk bölümünde hattat padişahlar hakkında bilgilere yer verilmiştir. İkinci bölümde ise hat sanatının tarihçesi ve önemi hakkında bilgiler verilmiştir. Eserin nc bölümü İslam lkelerinde yetişmiş olan 495 hattatın hayatı hakkında bilgiler içermektedir (Serin, 2010, s. 2).

3.19. Tuhfe-i Hattâtin

Müstakimzâde Süleyman Sâdeddin Efendi tarafından yazılan eser, İslam tarihinin ilk dönemlerinden eserin yazıldığı zamana kadar yaşamış Osmanlı Dönemindeki Türk, İnan ve Arap hattatların hayatları hakkında bilgiler vermektedir. Bazı mükerrer isimlerle beraber toplamda 2.069 hattatın biyografisine yer verilen Tuhfe-i Hattâtin, hat sanatları alanında

yapılan araştırmalarda en önemli başvuru kaynaklarından biridir (Derman, 2012, s. 352).

3.20. Hediyyetü'l-Ârifin Esmâü'l-Müellifin ve Âsârü'l-Musannifin

Babanzâde lakabıyla bilinen Bağdatlı İsmail Paşa tarafından yazılan eserde pek çok eser ve müellif hakkında bilgi verilmiştir. Hediyyetü'l-Ârifin önemli bir bio-bibliyografik ansiklopedi niteliğindedir. İki ciltten meydana gelen eserde, İslam dünyasında yetişmiş 9.000 civarında müellifin biyografisi ve 50.000 civarında kitap hakkında bilgi verilmektedir (Kılıç, 1991, s. 448).

3.21. İzâhu'l-Meknun fi'z-Zeyli alâ Keşfü'z-Zunûn an Esâmi'l-kütüb ve'l-Fünûn

Bağdatlı İsmail Paşa'nın Keşfü'z-Zunûn'a zeyl olarak kaleme aldığı diğer eseridir. Arapça olarak kaleme alınan eser Keşfü'z-Zunûn'a yazılan en geniş zeyl olma özelliğini taşımaktadır. Müellif bu eserinde Keşfü'z-Zunûn'da yer almayan ve Kâtip Çelebi'den sonra yazılmış olan dört bine yakın eser hakkında bilgi vermiştir (Kılıç, 1991, s. 448).

3.22. Tekmiletü'ş-Şekâik fi Hakkı Ehli'l-Hakâik

19. yüzyıl biyografi yazarlarından Fındıklılı İsmet Efendi'nin eseridir. Eser, Vekâiyü'l-fuzalâ adlı biyografik eserin zeylidir. Eserde 1730-1896 yılları arasında Osmanlı Devleti'nde yaşamış olan âlim ve şeyhlerin biyografileri anlatılmaktadır (Özcan, 2001, s. 139-140).

3.23. Kamûsü'l-Alâm

Eser, 19. yüzyılın önemli âlimlerden olan Şemseddin Sami tarafından 1889-1898 yılları arasında kaleme alınmıştır. Dili Türkçedir. Osmanlı'da ansiklopedi türündeki ilk eser olma özelliği de taşıyan Kamûsü'l-Alâm tarih, coğrafya gibi alanların yanında tarihi kişiliklerin hayatları hakkında bilgiler veren biyografik bir kaynaktır (Uçman, 2010, s. 521).

3.24. Sicill-i Osmâni

19. yüzyılın son çeyreğinde Mehmed Süreyyâ tarafından kaleme alınan Sicill-i Osmâni, ansiklopedik özelliklere sahip bir eserdir. Eserde Osmanlı Devleti'nin kuruluşundan itibaren müellifin kendi yaşadığı döneme kadar geçen süre zarfında yaşamış olan devlet görevlilerinin biyografilerine yer verilmiştir. Ancak biyografisi anlatılan kişiler sadece devlet görevlisi olmayıp Yunus Emre gibi tarihte yer edinmiş önemli şahsiyetlerden de

oluşmaktadır. 1890-1899 yılları arasında kaleme alınan Sicill-i Osmâni'nin diğer adı da Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniyye'dir. Eserde, benzerlerinden farklı olarak Osmanlı'daki her meslek sınıfından çok sayıda kişiye ait bilgi yer almaktadır. Eser bu yönüyle Osmanlı biyografi geleneğinde kendine özel bir yer edinmiş ve en önemli başvuru kaynakları arasına girmiştir (Çetin ve Özaydın, 2012, s. 783).

3.25. Osmanlı Müellifleri

Bursalı Mehmed Tahir'in 20. yüzyılın ilk çeyreğinde kaleme aldığı biyografik bir eser olan Osmanlı Müellifleri, üç ciltten oluşmaktadır. Eserin dili Türkçedir Eser, Osmanlı'nın başlangıcından eserin yazıldığı döneme kadar yaşamış olan farklı meslek gruplarına mensup müellifler hakkında bilgi vermektedir. Eserin birinci cildi mutasavvıflar ve âlimlere ayrılmıştır. İki ayrı bölümden oluşun bu kısımda biyografiler alfabetik sıraya göre verilmiştir. İkinci ciltte şairler ve edipler, üçüncü ciltte ise tarihçiler, coğrafyacılar, matematikçiler ve tabiiler anlatılmıştır. Bunların dışında aynı aileden veya aynı şehir ve memlekette yetişmiş olmak gibi münasebetlerle çeşitli müellifler hakkında da madde başı yapılmadan bilgi verilmiştir (Akn, 1992, s. 458).

4. Biyografi Eserlerinde Verilen Kaynaklardan Kataloglama İşlemlerinde Yararlanılması

Yukarıda anlatılan farklı yüzyıllarda yazılmış bu eserlerin müellifler ile ilgili bilgileri naklederken uyguladıkları metotları ve müellif isimlerinin dönem ve eserlere göre nasıl değişiklikler gösterdiğini anlamak için Osmanlı biyografi yazımının başlangıcı kabul edilebilecek ilk örnekleri ile 20. yüzyıla uzanan son dönem kaynaklarından bir kısmı hakkında inceleme yapılacaktır. Bu maksatla şekâiku'n-Numâniyye, Hadâiku'ş-şekâik, Sicill-i Osmâni ve Osmanlı Müellifleri üzerinde inceleme yapılarak müellif isimlerinin bu kaynaklarda nasıl yer aldığı ortaya çıkarılacaktır. Bu inceleme, aynı zamanda Osmanlı biyografi yazımının birbirini nasıl etkilediğini de gösterecektir. Ayrıca güncel başvuru kaynakları içinde en yeni ve güvenilir kaynaklardan biri olan Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi'nde yer alan müellif biyografilerinin kaleme alınmasında Osmanlı biyografi kaynaklarından nasıl yararlandığı da irdelenerek konunun daha iyi anlaşılmasına zemin hazırlanacaktır.

Öncelikle şekâiku'n-Numâniyye'de biyografisine yer verilen el-Mevlâ Edebâli'nin kaynaklarda nasıl yer aldığını inceleyerek örnekleme çalışmasına başlamak yerinde olacaktır. şekâiku'n-Numâniyye'de el-Mevlâ Edebâli (Furat, 1985, s. 4-5) ismi altında biyografisi anlatılan müellife

Hadâiku'ş-Şekâik'te Mevlâna Edebâli başlığı altında yer verilmiştir (Özcan, 1989, s. 20-21). Sicill-i Osmâni ilk iki kaynaktan farklı olarak ismin unvan kısımlarını dikkate almamış ve Edebâli başlığı altında müellifi tanıtmıştır (Mehmed Süreyya, 1308, s. 312). Çünkü Sicill-i Osmâni alfabetik olarak düzenlenmiş bir biyografi ansiklopedisidir. Osmanlı Müelliflerinde yine farklı bir kullanım vardır. Buradaki biyografi Şeyh Edebâli başlığı altında verilmiştir (Bursalı Mehmed Tahir, 1333, s. 16).

Tarihi kaynaklarda muhtelif şekillerde karşımıza çıkan bu isim Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi'nde Edebâli başlığı altında tanıtılmıştır. (Şahin, 1994, s. 393-394). Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi'nde bu madde kaleme alınırken vakıf defterleri, arşiv vesikalari, şeriyeye sicilleri, çeşitli Osmanlı tarihlerinin yanı sıra Şekâiku'n-Numâniyye ile Osmanlı Müellifleri isimli biyografi kaynaklarından yararlanıldığı görülmektedir. Günümüzde Edebâli kullanımı benimsendiği için biyografik çalışmalarda ismin imlası bu şekilde tespit edildiği ve unvanların dikkate alınmadığı anlaşılmaktadır.

Bu konuda diğer bir müellif, Şekâiku'n-Numâniyye'deki Eş-Şeyh Bedreddin ibn-i Kadı Semavend'dir (Furat, 1985, s. 49-53). Hadâiku'ş-Şekâik'te Şeyh Bedreddin Mahmud bin İsrail bin Abdülaziz ismiyle hakkında bilgi verilen müellifin, ismi aynı olmakla beraber adına Mahmud'un ilave edildiğini ve baba adının "ibn-i Kadı Semavend" yerine "İsrail bin Abdülaziz" şeklinde yazıldığı görülmektedir (Özcan, 1989, s. 71-73). Sicill-i Osmâni'de Bedreddin Mahmud Efendi ismiyle biyografisine yer verilen müellif (Mehmed Süreyya, 1311, s. 10-11), Osmanlı Müellifleri'nde Bedreddin Simâvî ismiyle yer almıştır (Bursalı Mehmed Tahir, 1333, s. 39-40).

Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi'nde müellif ismi Bedreddin Simâvî şeklinde verilmiş, başlığı tamamlayıcı olarak da Simavna Kadısı Oğlu Şeyh Bedreddin Mahmud ilavesi yapılmıştır (Dindar, 1992, s. 331-334). Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi'ndeki bu madde yazılırken müellifin kendi eserleri başta olmak üzere çeşitli Osmanlı tarihleri ve güncel kaynakların yanı sıra Şekâiku'n-Numâniyye, Osmanlı Müellifleri, Keşfü'z-Zunûn ve Şekâik zeyilleri gibi biyografik kaynaklar kullanılmıştır. Müellif adı, incelediğimiz biyografi kaynakları içinde Osmanlı Müelliflerindeki kullanım şekliyle aynı olup müellifin vefat tarihi bilgisi de Osmanlı Müellifleri ile örtüşmektedir.

Bu konudaki diğer bir örnek Şekâiku'n-Numâniyye'de el-Mevlâ Zenbilli Ali ismiyle biyografisine yer verilen müelliftir (Furat, 1985, s. 286-290). Bu müellif hakkında, Hadâiku'ş-Şekâik'te Mevlânâ Alaaddin Ali bin Ahmed bin Muhammed Cemâlî ismiyle bilgi verilmiştir (Özcan, 1989, s.

302-308). Müellifin, Şekâik'ten farklı olarak künyesiyle birlikte isimlendirildiği görülmektedir. Bu usul Hadâiku'Ő-Şekâik'in geneli için geçerli olup döneminin anlayıŐına uygun olarak müellif isimleri genellikle künyeleriyle birlikte ifade edilmiştir. Müellif, Sicill-i Osmâni'de Alaaddin Ali Cemâlî Zenbilli adıyla yer almıştır (Mehmed Süreyya, 1311, s. 488). Sicill-i Osmâni alfabetik düzende bir yapı takip etmekte olduğu için biyografilerde müelliflerin isimleri baŐa alınarak sıralama yapılıŐ, Őöhret ve lakapları isimden sonra getirilmiŐ, künye bilgileri ise biyografik verilerin içinde belirtilmiştir. Müellif adına Osmanlı Müellifleri'nde Zenbilli Ali Efendi Şeklinde yer verilmiştir (Bursalı Mehmed Tahir, 1333, s. 320). Osmanlı Müellifleri tertip usul olarak müellifleri icra ettikleri mesleklerine göre sıralamıŐ ve daha çok Őöhret buldukları isimlerine göre bir tertip sırası takip etmiştir. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi'nde müellif adı Zenbilli Ali Efendi ismiyle ifade edilmiştir (Küçükdağ, 2013, s. 247-249). Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi'ndeki bu bilgiler kaleme alınırken vakıf tahrir defterleri, çeşitli Osmanlı Tarihleri, ilmiye salnâmaları gibi birincil kaynaklarla beraber Şekâiku'n-Numâniyye ve zeyilleri ile Sicill-i Osmani ve Osmanlı Müellifleri gibi biyografi kaynaklarının kullanıldığı grlmŐtir. Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi'ndeki bu müellif adı, Osmanlı Müellifleri'ndeki kullanıma uygun olarak müellifin Őöhret bulduğu ismiyle yer almıştır. Müellif hakkında biyografi kaynaklarında verilen bilgiler ile Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi'nde yer alan bilgiler tutarlı ve birbirini tamamlar niteliktedir. Bu örneklerde grldğu üzere İslam Ansiklopedisi'ndeki maddelerin yazımında biyografi kaynaklarının vazgeçilmez başvuru kaynaklarından olduğu anlaşılmaktadır.

Yukarıda yer verilen örneklerde grldğu gibi ansiklopedi maddelerinin yazımında dahi temel başvuru kaynağı olarak kullanılan Osmanlı dönemi biyografi eserlerinden yazma eser kataloglama işlemlerinde de sıklıkla yararlanılmaktadır. Bu eserlerin analiz çalışmalarının yapılması müellif adlarının kaynaklarda ne Şekilde yer aldığını gösterecek ve müelliflere ait farklı isimlendirmeler ortaya çıkarılacaktır. Bu isimlendirmeler dikkate alınarak müellif adlarının kataloglama işlemlerinde ne Şekilde yer alacağına karar vermek kolaylaŐacaktır. Kataloglama işlemlerinde müelliflerin Őöhret bulduğu isim altında kataloglama yapılarak o müellife ait bütün isimlendirmelere ve künye bilgilerine işaret edilmek suretiyle bilgiye erişim problemlerinin önüne geçmek mümkün olabilir.

Sonuç

Türkiye Cumhuriyeti dünyada en çok yazma esere sahip ülkelerden biri olmasına rağmen henüz bu eserlerin birçoğunun bibliyografik denetimi

ve kataloglama işlemleri uluslararası standartlara uygun bir şekilde yapılamamıştır. Bu durum yazma eserlerden sağlıklı bir şekilde yararlanmanın ve doğru bilgiye ulaşmanın önünde engel teşkil etmektedir. Yazma eserlerden bilgi kaynağı olarak yararlanmak ve onları güncel çalışmalara temel teşkil edecek şekilde kullanabilmek ancak yazma eser kataloglarının eksiksiz bir şekilde hazırlanmasıyla mümkün olabilir. Yazma eserlerin müellif adlarının tespit edilmesi ve standart hale getirilmesi sorunu yazma eserlerde yaşanan bilgiye erişim sorunlarının başında gelmektedir. Günümüzde yazar adlarının farklı disiplinlerde yapılan pek çok çalışmada kullanılıyor olması, doğru ve tutarlı müellif bilgilerine erişimi daha da önemli hâle getirmektedir.

Yazma eser müelliflerini tespit etmek için müracaat edilen temel başvuru kaynakları biyografik eserlerdir ve yazma eserlerin kataloglanmasında kullanılan birçok biyografi kaynağı bulunmaktadır. Bu biyografi kaynakları kullanılmadan yazma eserlerin sağlıklı bir katalogunu hazırlamak mümkün değildir. Bu sebeple çalışmamızda, biyografi kaynakları hakkında bilgi verilmiş ve seçilen bir takım eserler üzerinde inceleme yapılarak müellif isimlerinin kaynaklarda nasıl ifade edildiği ortaya çıkarılmıştır. Biyografi kaynakları üzerinde yapılan karşılaştırma işlemlerinde aynı müellifin farklı isimler altında kaynaklarda yer aldığı tespit edilmiştir. Biyografi yazımında ve bilgilerin nakledilişinde kaynakların tarihsel sıralamaya göre birbirinden yararlandığı ve halef-selef ilişkisi içinde kendinden önceki biyografi kaynaklarına işaret edildiği görülmüştür. Bu durum Osmanlı biyografi geleneğinin birbirinden beslenerek geliştiğini göstermektedir. Osmanlı biyografi külliyatı incelenerek isimleri kaynaklarda farklı şekillerde yer alan müelliflerin tespit edilebileceği ve kataloglarda bu müellif isimlerini standart şekilde ifade etmenin mümkün olabileceği anlaşılmıştır.

Biyografik kaynaklarda müellif isimlerindeki farklılıkların tespit edilebilmesi için müelliflere ait isim, künye, nisbe, baba adı, anne adı, dede adı, doğum tarihi, ölüm tarihi, eserleri, doğum yeri, ölüm yeri, meslek ve tarikat bilgisi gibi bütün bilgi girişi yapılan alanlar dikkatli bir şekilde birbiriyle eşleştirilmeli ve farklı kaynaklar üzerinden doğrulanmalıdır. Bunun gerçekleştirmek için biyografi kaynaklarındaki müellif bilgilerini kaydetmek amacıyla bilgisayar ortamında bilgi havuzu oluşturulabilir. Böylelikle bilgi girişi yapılan bütün alanlarda kolaylıkla arama yapmak mümkün olur ve farklı isimlerle anılan müelliflerin tespit edilmesi kolaylaşır.

Osmanlı döneminden tevarüs edilen bütün biyografi kaynaklarındaki müellif bilgileri bu bilgi havuzuna kaydedilerek birbiriyle eşleştirilebilir.

Őayet bütün biyografi kaynakları karŐılaŐtırılıp ortak müellif isimleri tespit edilirse aynı müellifin deęiŐik kaynaklarda nasıl isimlendirildiği, hangi lakaplarla anıldığı, kaynaklarda hangi eserlerinin isimlerinin zikredildiği, doğum ve ölüm tarihi bilgilerinin kaynaktan kaynağa nasıl deęiŐiklik gösterdiği, yaptığı meslek ve mensup olduğu tarikat bilgilerinin neler olduğu, künye bilgilerinin tutarlılığı net bir Şekilde ortaya konulmuŐ olacaktır.

Böyle bir çalışma sonucunda tespit edilen müellifin meşhur olan ismi göz önüne alınarak o müellife ait bütün bilgiler ve isimlendirmeler, katalog giriŐlerinde aynı müellifi gösterecek Şekilde yapılmalıdır. Böylece araŐtırmacı tarafından yapılan bütün aramalarda müellif bilgilerine erişim mümkün hle gelebilir. Müellif adının farklı transliterasyonu da katalogda belirtilerek uluslararası standartlara uygun bir kataloglama mümkün olabilecektir. Bu bilgiler ıŐığında müellif adlarında tekbiimlilik sağlanmış olacak ve yapılacak kataloglama işlemleri belirlenen standart müellif adı üzerinden gerçekleŐtirilecektir.

Hazırlanan bu çalışma ile ortaya konulan müellif bilgilerinin bütün biyografi kaynaklarını kapsayacak Şekilde geniŐletilmesi yazma eserlerde bibliyografik denetimin sağlanmasına zemin hazırlayarak onlardan daha kolay ve hızlı bir Şekilde yararlanmayı mümkün kılacaktır. Böylelikle sosyal ve kültürel çalışmalara kaynaklık eden yazma eserlerin hem kataloglama işlemleri kolaylaŐacak ve hem de sosyal tarihin satır aralarında kalan bilgiler gün yüzüne çıkarılacaktır. Müellif adlarının doğru tespit edilebilmesi, yazma eserlerin sadece künye bilgilerinin doğruluğunun sağlanması açısından değil, bu müelliflerin bilim ve kültür tarihimize yaptığı katkılar açısından da büyük önem taşımaktadır. Bunun yanı sıra yazma eser müelliflerinin yaşadıkları yüz yıllar, memleketleri, meslekleri, mensup oldukları inanç akideleri gibi farklı bilim disiplinlerinin ilgi alanına giren bilgiler de ortaya konularak kütüphanecilik ve diğer disiplinler arasındaki etkileşime zemin hazırlanmış olacaktır. Gelecekte bu sonuçlara bağlı olarak yapılacak çalışmalar, ülkemiz yazma eserlerini içinde bulunduğu bilinmezlikten kurtararak dünya kültürel mirası içindeki yerini gösterecektir.

Biyografi kaynaklarının karşılaştırmalı analizi, tarihi medeniyetimizi oluşturan çok kültürlü yapının ve milliyete dayalı insan faktörünün tespit edilmesi konusunda önemli bilgiler ihtiva etmektedir. Kendi yazılı kültürümüzü ve dünya kültürel mirasına yaptığımız katkılarını anlayabilmek için bütün biyografi kaynaklarını birbiriyle karŐılaŐtıracak Şekilde kapsamlı bir çalışmanın yapılmasının gerekliliği anlaşılmaktadır.

KAYNAKÇA

- Akün, Ö. F. (1992). Bursalı Mehmed Tahir. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde (6, 452-461). İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi.
- Alpay, M. (1973). *Kütüphanecilik Terimleri*. İstanbul: İ.Ü.Edebiyat Fakültesi Basımevi.
- Anay, H. (1994). Devvani. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde (9, 257-262). İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi.
- Aydın, B. ve Günalan, R. (2015). *Nişancılar Durağı*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Aynur, H. (2002). Türkiye'de Türkçe Yazma Eserlerin Kataloglanması Üzerine Bir Değerlendirme: 1989-2002. *Journal of Turkish Studies*, 26 (1), 37-52.
- Babinger, F. (1992). *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri 2.bs.* (C. Üçok çev.). Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Bilgin, O. (2013). Yazma. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde (43, 369-373). İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi.
- Birnbaum, E. (1968). Ottoman Turkish Name: The Choice Of Entry Words For Alphabetical Listenin. *Journal of the American Oriental Society*, 88 (2), 228-238.
- Bursalı Mehmed Tahir. (1333). *Osmanlı Müellifleri*. İstanbul: Matbaa-i Amire.
- Cunbur, M. (1959). Yazmaların Fişlenmesinde Faydalanılan El Kitapları. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni*, 8 (2), 3-17.
- Çetin, N. M. (1991). Prof. Dr. Nihat Mazlum Çetin'in Ders Notlarından Yazma Eserlerin Tanınması. *İlim ve Sanat*, 30, 59-64.
- Çetin, K., Özaydın, H. (2012). Mehmed Süreyya'nın Kaleminden Ispartalı Şairler. *Turkish Studies*, 7 (1), 781-795.
- Derman, U. (2012). Tuhfe-i Hattâtîn. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde (23, 351-353). İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi.
- Dindar, B. (1992). Bedreddin Simâvî. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde (5, 331-334). İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi.
- Duman, H. (1997). *El Yazmaları Dünyasında Türkiye'nin Yeri*. Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Erünsal, İ. E. (1991). *Türk Kütüphaneleri Tarihi II: Kuruluştan Tanzimat'a Kadar Osmanlı Vakıf Kütüphaneleri*. Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Atatürk Kültür Merkezi.
- Erünsal, İ. E. (1995). Yazma Eserlerin Kataloglanmasında Karşılaşılan Güçlükler I: Eser ve Müellif Adının Tesbiti. *Hakkı Dursun Yıldız'a Armağanı* içinde (233-243). Marmara Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi.
- Gacek, A. (2017). *Arapça el yazmaları için rehber*. İstanbul: Klasik Yayınları.
- Gibb, H. A. R. (1991). *İslam Medeniyeti Üzerine Araştırmalar* (K. Durak, çev.). İstanbul: Endülüs Yayınları.
- İpekten, H. (1991). Atâi. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde (4, 40-42). İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi.
- İslam Araştırmaları Merkezi (İSAM). (2018). Camiu'l-fusuleyn. 20 Mayıs 2018, <http://ktp.isam.org.tr/>.
- İsen, M. (2010). *Tezkireden Biyografiye*. İstanbul: Kapı Yayınları.

- Kara, N. (2009). Türkiye’de Yazma Eser Kataloglama alışmaları: Türkiye Yazmaları Toplu Kataloğu Projesi (TYATOK) rneği. Uzmanlık Tezi, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kütüphane ve Yayınlar Genel Müdürlüğü.
- Karaaslan, N. . (2000). İbnü’n-Nedm. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde (21, 171-173). İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi.
- Kılıç, H. (1991). Bağdatlı İsmail Paşa. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde (4, 447-448). İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi.
- Kut, A. T. (1972). Türkçe Yazma Eserler Katalogları Repertuarı. *Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten*, (371), 183-240.
- Kut, G. (1998). Heşt Bihışt. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde, (17, 273-274). İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi.
- Kutluer, İ. (2005). Miftaāhu’s Saāde. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde (30, 18-19). İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi.
- Kutluer, İ. (2002). Keşfü’z-Zunn. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde (25, 321-322). İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi.
- Küçükdağ, Y. (2013). Zenbilli Ali Efendi. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde (44, 247-249). İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi.
- Lavic, O. (2011). *Catalogue of the Arabic, Turkish, Persian And Bosnian Manuscripts in the National And University Library Of Bosnia And Herzegovina*. London: Al-Furan Islamic Heritage Foundation.
- Levend, A. S. (2008). *Türk Edebiyatı Tarihi I* (5. bs.). Ankara: Türk Tarih Kurumu Yayınları.
- Musnik, Y. S. (2012). Yeniden Ele Alınan Şekliyle Osmanlı Yazarları. *Türk Kütüphaneciliği*, 26 (3), 564-577.
- Nuhoğlu, H. Y. (2004). Menākıb-ı Hnerverān. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde (29, 110-111). İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi.
- Nuhoğlu, H. Y. (1996). Glzār-ı Savāb. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde (14, 260). İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi.
- Ortaylı, İ. (2011). *Tarih Yazıcılık zerine*. Ankara: Cedit Neşriyat.
- ngren, R. (2012). Tezkiretü’l-Evliya. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde (41, 74-75). İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi.
- Ötüken, A. (1948). *Bibliyotekinin El Kitabı II*. Ankara: M.E.B. Yayınları.
- zcan, A. (2010). eş-Őekāiku’n-Numāniyye. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde (c. 38, ss. 486). İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi.
- zcan, A. (2001). Fındıklılı İsmet Efendi. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde (23, 139-140). İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi.
- zcan, A. (2003). Mecd Mehmed. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde (28, 228-229). İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi.
- zcan, A. (2010). Őeyh Mehmed Efendi. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde (39, 82-84). İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi.
- Mecd Mehmed Efendi. (1989). *Hadāiku’ř-Őekāik*. (A. zcan, yay. haz.). İstanbul: ağrı Yayınları.
- Mehmed Süreyya. (1308). *Sicill-i Osmān Yahud Tezkire-i Meřāhir-i Osmaniye*. İstanbul: Matbaa-i Āmire.

- Milli Kütüphane. (2018). Camiu'l-fusuleyn 20 Mayıs 2018, <https://kasif.mkutup.gov.tr/SonucDetay.aspx?MakId=832986>.
- Nev'izâde Atâi. (1989). *Hadâiku'l-Hakâik fi Tekmileti'sh-Şekâik*. (A. Özcan, yay. haz.). İstanbul: Çağrı Yayınları
- Parlatır, İ. ve György, H. (2007). *Macar Bilimler Akademisi'ndeki Türkçe El Yazmaları Kataloğu*. Ankara: Türkiye Bilimler Akademisi.
- Parmaksızoğlu, İ. ve Berker, A. (1958). *Yazma ve Eski Basma Kitapların Tasnif ve Fişleme Kılavuzu ve İslam Dini İlimleri Tasnif Cetveli*. İstanbul: Maarif Basımevi.
- Rieu, C. (1888). *Catalogue of the Turkish Manuscript in the British Museum*. London: Longmans Co.
- Schmidt, J. (2000). *Catalogue of Turkish Manuscripts in the Library Of Leiden University and Other Collections in the Netherlands*. Leiden: Leiden University Library
- Serin, M. (2010). Suyolcuzâde Mehmed Necib. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde (38, 2). İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi.
- Şahin, K. (1994). Edebâli. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde (10, 393-394). İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi.
- Şeşen, R. (1995). Yazma Kitapların Tavsif Edilmesi ve Tesbit Fişinin Hazırlanması. *Prof. Dr. Fikret İşıltan'a 80. Doğum Yılı Armağanı* içinde (101-117). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı Yayını.
- Taşköprizâde Ahmed Efendi. (1985). eş-Şekâiku'n-Numâniyye fi ulemâi'd-Devleti'l-Osmaniyye. (A. S. Furat, yay. haz.). İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- Tekcan, M. (2013). Sâdikî Afşar'ın Mecma'ul-Havâs'ı: Çağatay Türkçesinde Yazılmış Şâirler Tezkiresi. *Turkish Studies*, 8 (13), 169-178.
- Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi. (2018). Camiu'l-fusuleyn. 20 Mayıs 2018, <http://topkapisarayi.gov.tr/tr/yazma>.
- Türk Dünyası Ortak Edebiyatı: Türk Dünyası Edebiyat Kavramları ve Terimleri Ansiklopedik Sözlüğü*. (2001). Ankara: Atatürk Kültür Merkezi.
- Uçman, A. (2010). Şemseddin Sami. *TDV İslam Ansiklopedisi* içinde (38, 519-523). İstanbul: TDV İslam Araştırmaları Merkezi.
- Uludağ, S. (2014). Câmî, *Türk Dünyası Bilgeler Zirvesi: Gönül Sultanları Buluşması Bildiriler Kitabı İçinde* (267-280). Eskişehir: Osmangazi Üniversitesi.
- Utku, N. Ş. (2013). Biyografik tarih yazımı içinde siyer. *M.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 44 (1), 263-290.
- Uzunçarşılı, İ. H. (1982). *Osmanlı Tarihi, Cilt 3*. Ankara: Türk Tarih Kurumu.
- YEK. (2018). Camiu'l-fusuleyn. 20 Mayıs 2018, http://www.yazmalar.gov.tr/pbl/katalog_tarama_sonuc?page=1&eseradi=Camiu%27l-Fusuleyn.

Sinan Sümbül
Yazma Eser Kataloqlarında Müellif Adlarının Belirlenmesinde Biyografi Kaynaklarının Kullanımı
Use of Biographical Resources In The Determination of Author's Names In Manuscript Catalogs